

Ny rondell vid Marieberg

Korsningen RV 35 – Landerydsvägen
Linköpings stad och kommun
Östergötlands län

Ann-Charlott Feldt

Ny rondell vid Marieberg

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Områdesbeskrivning.	4
Syfte	5
Metod och dokumentation	5
Utredningsresultat och åtgärdsförslag	5
Referenser	10
Tekniska uppgifter.	11

Omslagsbild: Rektifierat utsnitt ur storskifteskarta över Västra Bökestad från 1775, upprättad av Per Träskman och Johan Gustaf Leffleer med utredningsrådet markerat (LMS D90-10:1).

Ö S T E R G Ö T L A N D S L Ä N S M U S E U M
A V D E L N I N G E N F Ö R A R K E O L O G I

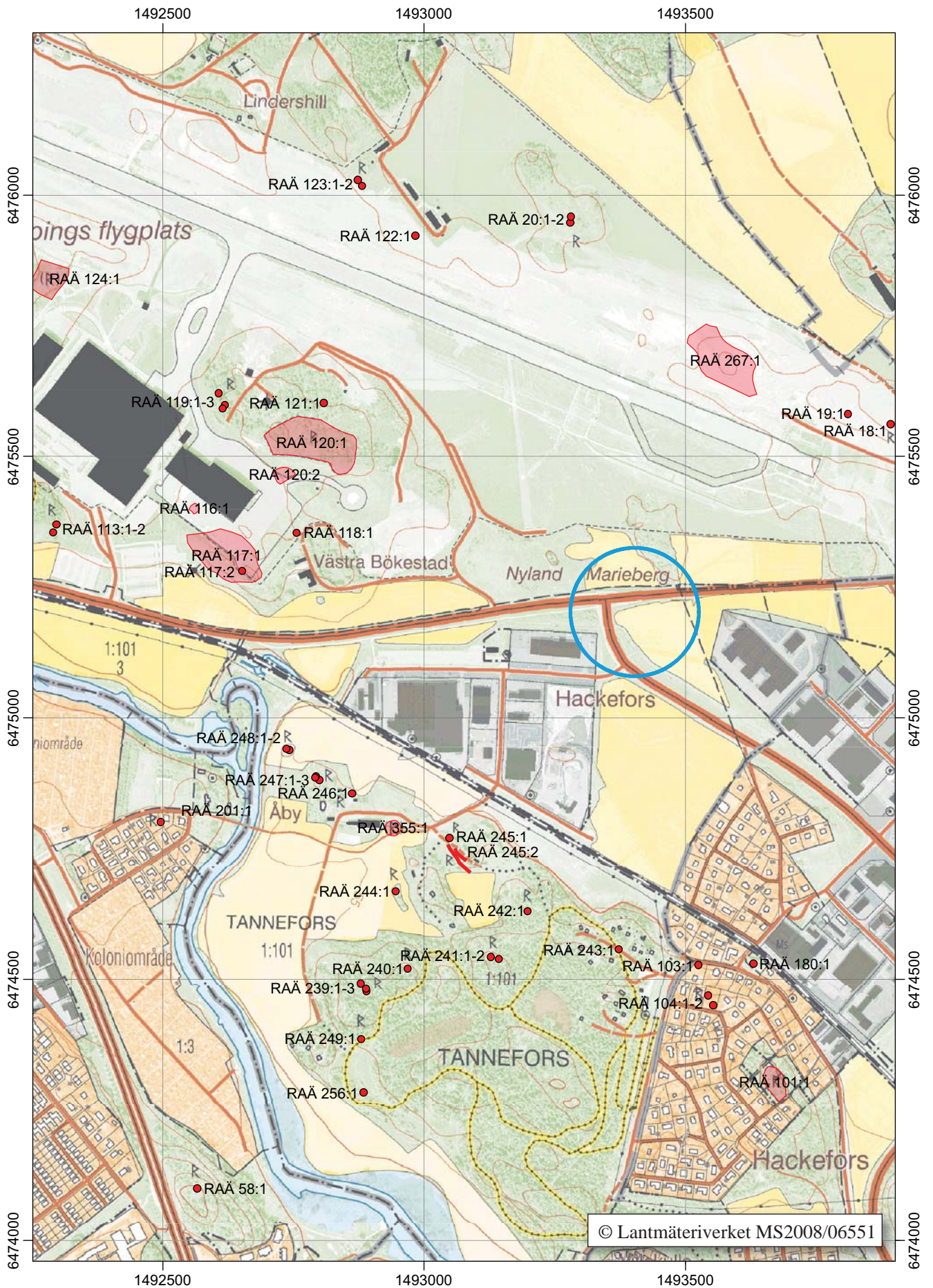
Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013 - 23 03 00 • Fax 013 - 12 90 70
info@ostergotlandslansmuseum.se • www.ostergotlandslansmuseum.se

Sammanfattning

Östergötlands länsmuseum har på uppdrag av Linköpings kommun utfört en arkeologisk utredning etapp 2 inför en planerad ombyggnad av korsningen Riksväg 35 – Landerydsvägen i Linköping. Den planerade ombyggnaden berörde, förutom de ytor som idag upptas av vägbanor, huvudsakligen åkermark. Undantag utgjordes av ett impediment norr om väg 35 där torpet Marieberg varit beläget. I åkermarken påträffades endast lerig matjord. Inom läget för Marieberg framkom sentida raserings-/utfyllnadsmassor i kanten mot åkermarken i väster. Inget av arkeologiskt intresse påträffades vid utredningen varför inga ytterligare arkeologiska insatser föreslås.

Ann-Charlott Feldt
I:e antikvarie

Figur 2. Utdrag ur digitala Fastighetskartan, blad 8F 5i Tannefors, med det planerade utredningsområdet markerat. Skala 1:10 000.

Inledning

En arkeologisk utredning etapp 2 har utförts med anledning av planerad ombyggnad av vägkorsningen där Landerydsvägen ansluter till riksväg 35 i Linköpings stad och kommun. Arbetet planeras av Vägverket som tagit fram en förstudie och ett samrådsdokument. I detta redovisas förslag på tre alternativa lösningar vilka utgör underlag för utredningen.

Det berörda området uppskattas till maximalt 18 000 m², inklusive befintliga vägbanor. Skillnaden i berörd yta mellan de tre olika alternativen var endast marginell och påverkade inte utredningens omfattning. Utredningen har föregåtts av ett kulturhistoriskt planeringsunderlag för det berörda området som framtagits av Riksantikvarieämbetet UV Öst på uppdrag av Calluna AB (Ternström 2009).

Utredningen etapp 2 genomfördes som en sökschaktsgrävning av Östergötlands länsmuseum efter beslut av Länsstyrelsen Östergötland. Uppdragsgivare var Linköpings kommun, Teknik och samhällsbyggnad, som även stod för de arkeologiska kostnaderna. Fältarbetet utfördes i september 2009 av undertecknad som även sammanställt rapporten.

Områdesbeskrivning

Det aktuella området är beläget i Linköpings västra utkant i ett mycket fornlämningsrikt område. Trakten karaktäriseras främst av lämningar från äldre järnålder, såsom gravfält och boplatser. Även stenåldern, bronsåldern och yngre järnåldern är representerade i omgivningarna. Utredningsområdet utgörs idag av vägområde, grönytor, åkermark och ett impediment.

I närområdet finns flera registrerade fornlämningar. Cirka 600 m väster och nordväst om utredningsområdet ligger grav- och boplatsoverråden RAÄ 116, 117 och 120. Där finns även RAÄ 119 som består av tre stensättningar och väghållningsstenen RAÄ 118 (samtliga i Linköpings stad). Cirka 750 m öster om den nuvarande korsningen på ett impediment i åkermarken ligger tre stensättningar (RAÄ 95 Landeryds sn). Lämningar efter Bo gård (RAÄ 267) och tre stensättningar (RAÄ 17-19) i Vårdsbergs socken återfinns 500-600 m nordöst om korsningen.

Söder och sydväst om utredningsområdet är ett stort antal registrerade fornlämningar belägna som t ex skålgropar (RAÄ 244, 246-248) stensättningar (RAÄ 242-243) stensträngar (RAÄ 245) och en boplat (RAÄ 355) samtliga belägna inom Linköpings stad och ca 500 m från den aktuella korsningen.

Figur 3. Vägverkets och Linköpings kommuns förslag nr 1 till ny cirkulationsplats i korsningen riksväg 35 – Landerydsvägen, kompletterad med en eventuell utsträckning av gång- och cykelvägen åt väster. Skala 1:500.

Det ovan nämnda kulturhistoriska planeringsunderlaget betonar risken av att intressanta kulturvärden norr om den befintliga vägen kan komma att beröras (Ternström 2009). Enligt underlaget finns uppgift om förekomst av skärvsten, vilket är både grav- och boplotsindikerande, norr om riksväg 35. Detta område uppges vara övertäckt med dumpmassor från schaktningar inom SAAB-området. Det kulturhistoriska planeringsunderlaget identifierade även två bebyggelseenheter, som kan dateras till senare delen av 1800-talet, norr om riksväg 35.

Det har utförts ett stort antal utredningar och undersökningar av varierande omfattning i närområdet. En arkeologisk utredning i samband med planeringen av en ny vattenledning mellan sjön Ören och Råberga vattenverk påvisade inga fornlämningar eller möjliga lämningar i det parti där ledningssträckan passerade det här aktuella utredningsområdet (Ternström 2001).

I samband med utbyggnader inom SAAB-området har omfattande grav- och boplotslämningar undersökts (Helander m fl 1997, Jonsson 1996, Larsson 2003, Menander & Molin 2003, Molin m fl 2001, Österström 2004). Hos de undersökta lämningarna i Västra Bökestad låg den dateringsmässiga tyngdpunkten i järnålder även om även lämningar från stenålder, bronsålder med bl a spår av brons- och guldgjutning, samt medeltida smideslämningar påträffades. Ett rikt fyndmaterial med keramik, pärlor, metallföremål m m har framkommit vid undersökningarna.

En dryg kilometer sydväst om det aktuella utredningsområdet har en förundersökning inför en ny detaljplan inom Sviestads gamla bytomt utförts (Stenvall 2008). Vi denna påträffades boplotslämningar som kunde dateras till romersk järnålder och en ugn eller ässja daterad till högmedeltid. Även lämningar från 1600-1700-talen påträffades i området. Även tidigare har äldre lämningar påträffats i anslutning till bytomten i Sviestad (Helander 2005).

Sammantaget antydde både fornlämningsbilden och resultaten från tidigare genomförda undersökningar att ytterligare ovan mark ej synliga lämningar kunde förekomma inom det planerade exploateringsområdet.

Syfte

Syftet med den arkeologiska utredningen var att ge en bild av de kända forn- och kulturlämningarnas karaktär och belägenhet samt påvisa eventuella tidigare ej kända forn- och kulturlämningar inom aktuell

utredningsområde. Utöver detta skulle eventuella presumtiva lägen för fornlämningar lokaliseras och undersökas genom sökschaktsgrävning inom utredningsområdet. Påträffade lämningar skulle så långt som möjligt dokumenteras avseende typ och utbredning och om det inom ramen för utredningen är möjligt även begränsas.

Utredningens resultat ska vid eventuell framtida exploatering kunna ligga till grund för länsstyrelsens fortsatta bedömningar i ärendet, samt utgöra ett underlag för uppdragsgivarens planeringsarbete.

Metod och dokumentation

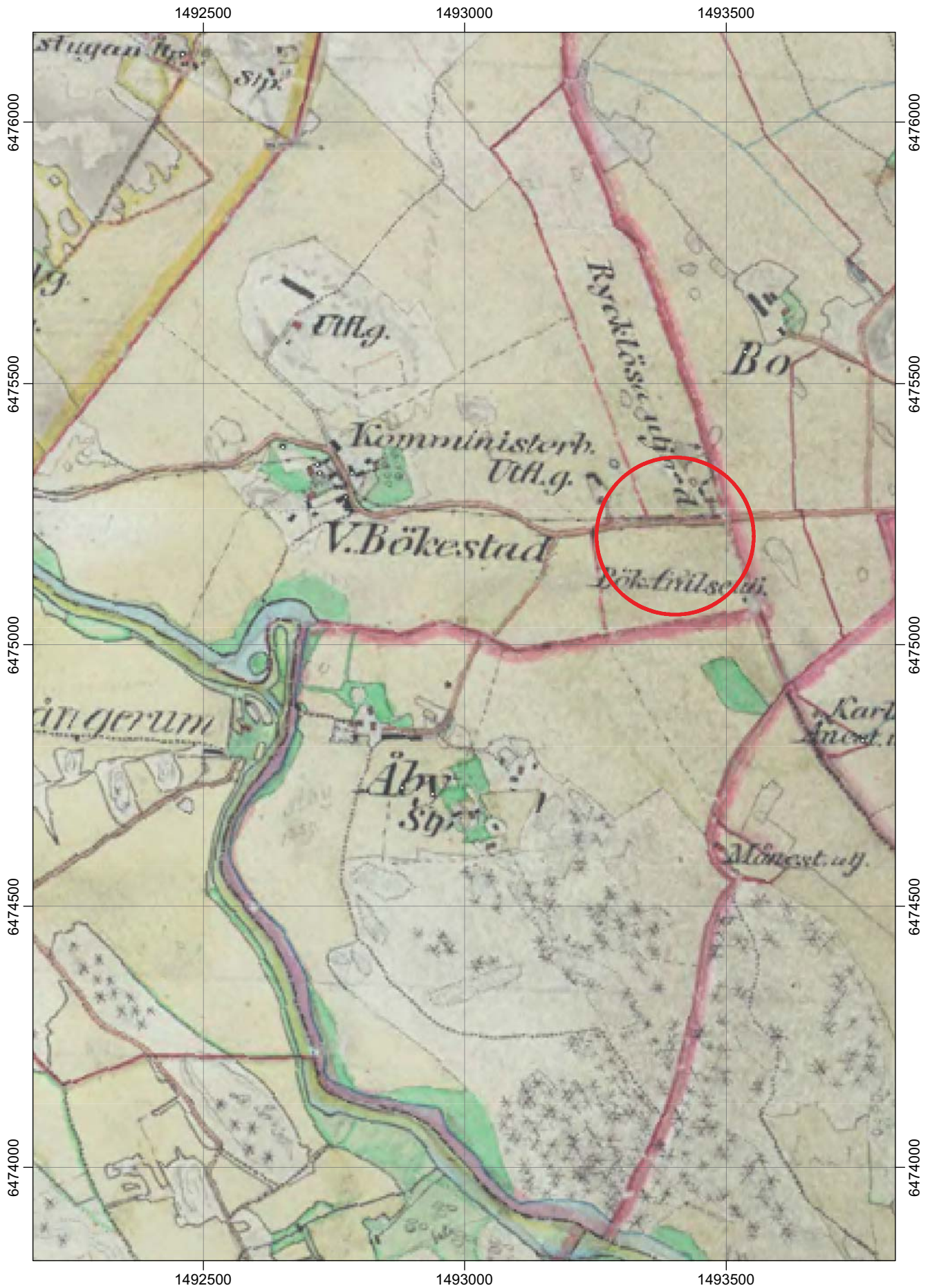
Den arkeologiska utredningen etapp 2 genomfördes som en sökschaktsgrävning. Fast fornlämning som påträffades skulle dokumenteras med inmätning, handritning och fotografering. Eftersom att arbetet inte föregåtts av någon utförlig utredning etapp 1 kom även en kompletterande översiktlig genomgång av kart- och arkivmaterial över det berörda området att genomföras. Detta arbete utfördes innan sökschakten grävdes.

Sökschakten togs upp med maskin på utvalda ytor inom utredningsområdet för att på så sätt fastställa om fast fornlämning eller kulturhistorisk lämning skulle komma att beröras av en eventuell exploatering. Sökschakten mättes in med hjälp av DGPS och området fotodokumenterades genom digital fotografering.

Utredningsresultat och åtgärdsförslag

I det historiska kartmaterialet kan det konstateras att utredningsområdet huvudsakligen utgjorts av åkermark. På den häradsekonomiska kartan (RAK id J112-45-3 Linköping) benämns denna som Bökestads frälseutjord söder om landsvägen mot Vårdsberg (d v s nuvarande riksväg 35). Norr om vägen berörs åkermark tillhörande Västra Bökestad och Rycklösa utjord. Vid denna tid finns ingen bebyggelse inom eller i direkt anslutning till utredningsområdet.

På storskifteskartan över Västra Bökestad från 1775 finns inte heller några spår efter bebyggelse (LMS D90-10:1, se omslagsbilden). Norr om vägen anges marken som Kronorusthållet Åby Äng och söder om vägen finns åker- och ängsmark som beskrivs som nr 34 Lilla Ängslyckan som består av dungjord (d v s blöt, tung svårbrukad jord) och innehåller lindor (d v s mark lagd i träda eller obrukad del av marken) och nr 36 som utgörs av mager hårdvall.

Figur 4. Rektifierat utsnitt ur häradsekonomisk karta från 1868-77 med utredningsområdet markerat (RAK id J112-45-3 Linköping). Skala 1:10 000.

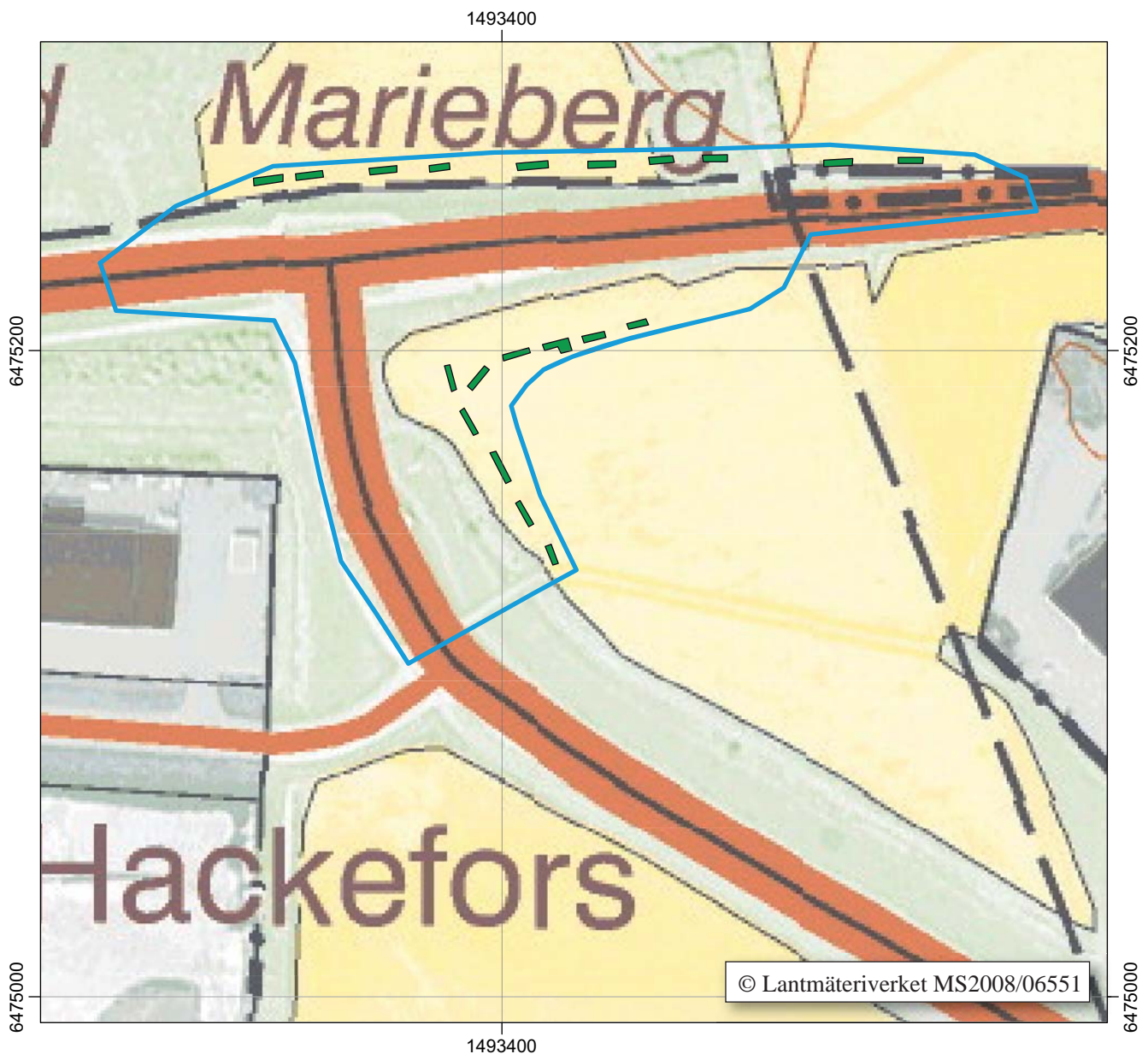
Figur 5. Utsnitt ur den äldre ekonomiska kartan från 1947 (8F 5i Tannefors) som visar torpen Marieberg och Nyland. Utredningsområdet har markerats med blå kontur. Skala 1:4 000.

På den äldre ekonomiska kartan från 1947 (blad 8F 5i Tannefors) har två bebyggelseenheter etablerats längs landsvägen. Dels är det Marieberg, vars tomt delvis är belägen inom det här aktuella utredningsområdet, dels är det Nyland som ligger strax väster därom. Inte på någon av platserna berörs lägena för bebyggelsen av den planerade exploateringen.

Vid sökschaktsgrävningen öppnades tjugo schakt som sammanlagt omfattade en sträcka på 160 löp-meter. I åkermarken påträffades endast lerig matjord. Inom läget för Marieberg framkom sentida raserings-

/utfyllnadsmassor i kanten mot åkermarken i väster. Massorna innehöll bl a köks-/badrumskakel, maskin-slaget tegel, buteljglas och skärvor av porslin/fajans. Den förekomst av skärvsten som omnämns i det kulturhistoriska planeringsunderlaget (Ternström 2009) kunde inte återfinnas. Inte heller framkom några omfattande mängder med dumpmassor.

Inget av arkeologiskt intresse framkom vid utredningen varför undertecknad bedömer att vägbygget kan ske utan ytterligare arkeologiska insatser. Beslut i ärendet fattas av Länsstyrelsen Östergötland.

Figur 6. Plan som visar utredningsområdet och placeringen av de grävda sökschakten. Skala 1:2 000.

Figur 7. Utredningsområdet norr om riksväg 35 sett från väster. Foto Ann-Charlott Feldt, ÖLM.

Figur 8. Utredningsområdet söder om riksväg 35 och öster om Landerydsvägen sett från norr. Foto Ann-Charlott Feldt, ÖLM.

Referenser

Tryckta källor

- Helander A & Zetterlund P. 1997. *Västra Bökestad. Gravfält och bronsgjuteri*. RAÄ 117-118. Linköpings stad och kommun, Östergötland. Arkeologisk slutundersökning. Riksantikvarieämbetet. Rapport UV Linköping 1997:24.
- Helander C. 2005. *En väg i Hackefors*. Inför detaljplanering inom Hackefors 5:1, Landeryds socken, Linköpings kommun, Östergötland. Arkeologisk utredning, etapp 2. Riksantikvarieämbetet. UV Öst Dokumentation av fältarbetsfasen 2005:73.
- Jonsson M. 1996. *Stadsäga 2550*. RAÄ 116 och 117, Linköping, Östergötland. Arkeologisk undersökning. Riksantikvarieämbetet. UV Hk Rapport 1996:12.
- Menander H & Molin F. 2003. *Arkeologiska undersökningar vid Linköpings flygplats*. RAÄ 123, 125 i Linköpings stad, RAÄ 17-18, 19, 267 i Vårdsbergs socken. Linköpings flygplats/SAAB-fältet, Tannefors 1:107, Linköpings kommun, Östergötland. Arkeologisk förundersökning. Riksantikvarieämbetet. UV Öst Dokumentation av fältarbetsfasen 2003:3.
- Molin F, Helander A, Hennius A, Nilsson P & Österström K. 2001. *Gravar och gravfält vid Linköpings flygplats*. RAÄ 122, 123, 125 i Linköpings stad, RAÄ 17-18, 19 i Vårdsbergs socken. Linköpings flygplats/SAAB-fältet, Tannefors 1:107, Linköpings kommun, Östergötland. Arkeologisk förundersökning. Riksantikvarieämbetet. UV Öst Rapport 2001:61.
- Stenvall J. 2008. *Sviestads gamla bytomt*. Inför ny detaljplan inom del av kv Hackefors 5:1, Navet 6, 14 och 15. Landeryds socken, Linköpings kommun, Östergötland. Arkeologisk förundersökning. Riksantikvarieämbetet. UV Öst Dokumentation av fältarbetsfasen 2008:58.
- Ternström C. 2001. *Fornlämningar och kulturmiljöer längs väg 35*. Ny vattenledning mellan Råberga vattenverk och sjön Ören. Åtvidabergs och Linköpings kommuner, Östergötland. Arkeologisk utredning etapp 1. Östergötlands länsmuseum. Rapport 15:2001.
- Ternström C. 2009. Kulturhistoriskt planeringsunderlag för planerad rondell m m vid Landerydsvägen/Rv 35, Linköpings stad och kommun, Östergötland. PM till Calluna AB, Linköping daterat 2009-02-23. Arkivhandling, Östergötlands länsmuseum.
- Österström K. 2004. *Elschakt i Tannefors 1:107*. Linköpings stad och kommun, Östergötland. Arkeologisk förundersökning. Riksantikvarieämbetet. UV Öst Rapport 2004:13.

Kartor & arkiv

Lantmäteristyrelsen (LMS), Lantmäterimyndigheten (LMM), Rikets allmänna kartverk (RAK)

LMS Akt D90-10:1. Storskifte 1775, Västra Bökestad, S:t Lars socken, Östergötland. Upprättad av Per Träskman och Johan Gustaf Leffleer.

RAK id J133-8F5i65, Ekonomiska kartan blad 8F 5 i Tannefors, 1947

RAK id J112-45-3, Häradsekonomisk karta, blad Linköping, 1868-77

Fornminnesregistret. <http://www.raa.se/cms/fornsok/start.html> 2009-09-21

Topografiska arkivet, Östergötlands länsmuseum

Tekniska uppgifter

Fastigheter	Korsningen Riksväg 35 - Landerydsvägen
Socken/stad	Linköping
Kommun	Linköping
Län och landskap	Östergötland
Fornlämning	-
Ekonomisk kartans blad	8F 5i Tannefors
Koordinater	X6475230 Y1493415 (mittpunkt)
Koordinatsystem	RT90 2,5 gon V
Typ av undersökning	Arkeologisk utredning etapp 2
Länsstyrelsens beslut	2009-06-01
Länsstyrelsens dnr	431-11959-09
Länsstyrelsens handläggare	Magnus Johansson
ÖLM dnr	282/09
ÖLM projektnr	530977
Uppdragsgivare	Linköpings kommun, Teknik- och samhällsbyggnad
Kostnadsansvarig	Linköpings kommun, Teknik- och samhällsbyggnad
Fältarbetsledare	Ann-Charlott Feldt
Personal	-
Fältarbete	2009-09-24
Utredningsyta	18 000 m ²
Sökschakt	ca 160 löpmeter
Foto	Digitala
Fynd	Nej
Analyser	Nej
Grafik	Ann-Charlott Feldt
Renritning	-
Grafisk form	Lasse Norr
Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands länsmuseum.	
Ur allmänt kartmaterial	© Lantmäteriverket MS2008/06551
ISSN 1403-9273	Rapport 2009:71 © Östergötlands länsmuseum

Östergötlands länsmuseum har på uppdrag av Linköpings kommun utfört en arkeologisk utredning etapp 2 inför en planerad ombyggnad av korsningen Riksväg 35 - Landerydsvägen i Linköping. Den planerade ombyggnaden berörde, förutom de ytor som idag upptas av vägbanor, huvudsakligen åkermark. Norr om väg 35 finns ett impediment där torpet Marieberg varit beläget. I åkermarken påträffades endast lerig matjord. Inom läget för Marieberg framkom sentida raserings-/utfyllnadsmassor i kanten mot åkermarken i väster. Inget av arkeologiskt intresse påträffades vid utredningen varför inga ytterligare arkeologiska insatser föreslås.